

ФЕНОМЕН ТЕХНІКИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

*Хрипко І. О. Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*

Техніка і технологія в історії людства починається з того часу, коли люди стали використовувати штучні знаряддя ручної праці. Грецьке слово «техне» в перекладі українською мовою означає мистецтво, майстерність, уміння. Його вживали вже Платон та Аристотель, аналізуючи штучні знаряддя праці. Вихідним моментом техніки є природні продуктивні органи людини, передусім руки. Доповнення, підсилення, заміщення природних робочих органів людини мають певну соціальну детермінацію, яка реалізується через використання природи і втілення у природних тілах трудових функцій.

Однією з найважливіших проблем, якою займається філософія техніки, і яка розглядалась в роботі є проблема і концепція людини, що створює та використовує техніку. Особливість цієї проблеми пов'язана нині зі стрімким зростанням потужних технологій. При цьому кількість людей, які зазнають впливу технічних заходів та їхніх вторинних ефектів, значно зростає.

На протязі багатьох років питанням філософії техніки займалися багато вчених. Одним з таких є американський філософ, соціолог, археолог та антрополог Льюїс Мемфорд. Він критично оцінював парадигму технологічного детермінізму; вбачав причину соціальних негараздів у розриві між рівнями технології та духовності. Однобічний науково-технічний прогрес розглядав як «інтелектуальний імперіалізм», який може врешті рещт призвести до поневолення людства з боку Мегамашини — вкрай раціоналізованої технократичної організації суспільства, основні контури якої висвітлено в праці «Міф про машину».

Мета роботи Льюїс Мемфорд ставив — піддати сумніву як передумови, так і передбачення, на яких ґрунтується наша заангажованість існуючими формами технічного та наукового прогресу, який тлумачиться як ціль заради неї самої. Звернувшись до емпіричних фактів, що змушують сумніватися в поширених теоріях стосовно природи людини і переоцінюють роль, яку коли-небудь відігравали знаряддя праці, а тепер — машини у розвитку людства.

Питанням філософії техніки також цікавився Мартін Гайдеггер. Його відношення нелегко висловити узагальнено, хоча воно, безсумнівно, має схожі риси з філософією техніки Мемфорда.

Гайдеггер, використав досить своєрідну мову, що змушує багатьох його послідовників «Скочуватися в гайдеггерівський жаргон», а опонентів - зовсім відвертатися від спадщини філософа.

Гайдеггер малював непривабливу картину панування техніки, що простягається по всій землі. Людина вже починає своє просування у

позаземний простір. Стали відомі джерела настільки колосальної енергії, що в доступному для огляду майбутньому будуть задовольнятися будь-які потреби в ній. Вирішальна проблема, за Гайдеггером, така: яким чином можна приборкати і навчитися управляти гігантським енергетичним потенціалом так, щоб гарантувати людству (навіть у випадку відсутності військових дій) його безпеку.

У праці Гайдеггер сформулював вихідні принципи філософії екзистенціалізму, згідно з якими життя сучасної людини у світі науково-технічної цивілізації є нібито «несправжнім» існуванням. «Справжнє» існування досягається, за Гайдеггером, лише відмовою від раціоналістично-наукового способу життєдіяльності на користь ірраціоналістичного «переживання» — т.зв. *екзистенції*, основний смисл якої виявляє лише смерть. Тільки перед лицем смерті людина ніби пізнає «смысл буття», усвідомлюючи тлінність людського існування.

Таким чином аналіз їх поглядів дозволяє дати наступне розуміння сутності філософії техніки. Філософія техніки - це, по-перше, особлива філософська дисципліна, яка покликана вивчати духовні та світоглядні аспекти світу технічного і включає онтологію, аксіологію, епістемологію і методологію техніки. По-друге, це та сфера духовної діяльності, де формуються світоглядні, нормативні і ціннісні основи світу технічного, сама ідея технічного, ідея і розуміння техніки та її здійснення, її місце і роль в історії.

Проведений аналіз засвідчує наявність значної уваги та турботу видатних мислителів, стосовно збереження та відтворення ключової ролі антропології в культурі.